

ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

УДК 159.98

doi: <https://doi.org/10.33270/03212902.20>

Мартенко О. Л. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0128-8387>;

Охріменко І. М. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8813-5107>

Психологічні детермінанти формування іміджу поліцейського

Метою дослідження є визначення психологічних детермінант формування позитивного іміджу поліцейських, окреслення напрямів зростання правосвідомості громадян, їх готовності брати участь у вирішенні правоохоронних питань. Одним з аспектів соціально-психологічних процесів є вивчення оцінок і ставлення громадян до органів та підрозділів поліції. Зауважено, що ставлення громадян до правоохоронної системи безпосередньо пов'язане з явищами юридико-психологічного характеру та постає як сукупність оцінних ставлень до права і практики його застосування. В оцінних судженнях, що входять до структури правосвідомості громадян та характеризують її стан, відображаються змістові аспекти іміджу власне поліцейського. **Методологія.** На підставі комплексу загальнонаукових методів (системного аналізу, порівняння, узагальнення тощо) доведено, що імідж поліцейського структурно складається з таких компонентів: діяльнісного (стиль роботи, рівень спеціальної підготовки, професіоналізм, володіння формами й методами сучасного поліціювання); особистісного (психофізіологічні особливості працівника, тип особистості, характер, професійно значущі якості); соціального (моделі поведінки, норми та цінності, стиль спілкування, взаємодія з різними соціальними групами). **Наукова новизна** одержаних результатів полягає в узагальненні юридико-психологічних компонентів і детермінант, що впливають на формування та розвиток іміджу як окремо взятого поліцейського, так і поліцейської організації загалом. Правильне визначення соціально-психологічних трансформацій та тенденцій в умовах сучасного поліціювання дасть змогу окреслити нагальні проблеми цієї сфери державної служби специфічного характеру, а також сформулювати перспективи її розвитку. **Висновки.** Доведено, що ставлення до поліції та її діяльності в структурі оцінного компонента правосвідомості громадян, кристалізуючись, набувають форм авторитету, престижу, атракції та поваги, які є похідними від факту формування та утвердження позитивного іміджу поліцейського. Імідж працівника поліції визначає не лише авторитет і повагу до нього, а й стає обов'язковим чинником, від якого залежить престиж цієї професії, тобто є більш поліфункціональним у системі професій «людина – людина». Визначено такі напрями формування позитивного іміджу поліції: удосконалення системи професійного відбору та професійної психологічної підготовки фахівців; проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо функцій та обов'язків як власне поліцейських, так і пересічних громадян, інформування щодо результатів діяльності поліції, надання правової допомоги населенню; формування корпоративної культури Національної поліції України.

Ключові слова: імідж; поліцейський; детермінанти; компоненти; професійно значущі якості; правосвідомість громадян.

Вступ

Авторитет поліції серед населення є невід'ємною складовою іміджу, яка істотно впливає на успіх професійної діяльності правоохоронців загалом. Основними критеріями оцінки діяльності підрозділів Національної поліції України вважають передусім довіру населення до поліції та громадську думку щодо стану правопорядку в державі. Водночас практика співробітництва правоохоронних органів і громадських організацій засвідчує, що нині процес взаємодії поліції з населенням позитивно впливає як на діяльність правоохоронців, так і на формування позитивного іміджу в суспільстві. Саме тому питання щодо залучення громадськості й громадян до співпраці з поліцією та налагодження між ними партнерських зв'язків, завдяки яким формується позитивний

образ сучасних правоохоронців, вирізняються актуальністю.

Безперечно, імідж поліції значною мірою залежить від мистецтва спілкування з різними категоріями громадян незалежно від соціального статусу. Комунікативний процес створює атмосферу конструктивності й взаєморозуміння, що допомагає встановити необхідний контакт для вирішення будь-яких питань і розв'язання проблем. Довіра громадян до представників органів правопорядку є запорукою професійного успіху правоохоронців, а також підвищення авторитету поліцейських організацій серед населення.

Постановка проблеми. Проблему формування позитивного іміджу в контексті фахівців державного управління розглядали у своїх працях А. Деркач, Є. Перелигіна, Г. Почепцов та інші вчені. Натомість М. Логунова, А. Панасюк, Л. Приходченко,

В. Шепель вивчали імідж як явище психологічного характеру. У науковій літературі наявні також праці з обґрунтуванням іміджу як філософської категорії або предмета вивчення економіки чи соціології. Варто зауважити, що предметом уваги багатьох науковців слугує інтегративна природа власне іміджу.

Проблематику інформаційного розвитку фахівців державної служби, зокрема суб'єктів правоохоронної діяльності, досліджували: В. Болотова, С. Булега, Н. Давидова, Т. Кузнякова, Ю. Легеза, Ю. Машкаров, О. Мошак, Т. Мироненко, Т. Пахомова, О. Розгон, К. Старєв, В. Столбовий, С. Чукут та інші вчені. Чимало з них на основі власних розвідок пропонували цікаві теоретичні підходи та корисні практичні пропозиції, які вже впроваджено в державному управлінні (у сфері сучасного поліціювання). Проте імідж поліцейського як представника органу державної влади в умовах розвитку інформаційного суспільства залишається недостатньо дослідженим явищем.

З-поміж невіршених раніше питань загальної проблеми стратегічно важливим є необхідність з'ясування особливостей формування позитивного іміджу представників поліцейських організацій, передусім в умовах розвитку соціальних процесів, а також теоретичне обґрунтування організаційно-психологічних аспектів формування іміджу поліцейського, що надасть можливість синтезувати нагальні проблеми цієї сфери державної служби специфічного характеру, сформулювати перспективи розвитку Національної поліції тощо.

Мета і завдання дослідження

Мета дослідження полягає у визначенні психологічних детермінант формування позитивного іміджу поліцейських, окреслення напрямів зростання правосвідомості громадян, їх готовності брати участь у вирішенні правоохоронних питань. *Завданнями дослідження* є виокремлення теоретико-прикладних підходів щодо встановлення компонентів, які впливають на становлення та розвиток іміджу працівників поліції; формування напрямів удосконалення соціально-психологічних процесів у системі сучасної поліцейської діяльності.

Виклад основного матеріалу

Імідж є поняттям інформативним, він повідомляє про певну сукупність ознак, які притаманні власне об'єкту. Причому ці ознаки можуть існувати об'єктивно або ж бути довільно приписаними об'єкту.

Чимало авторів (В. Барко, В. Бондаренко, В. Медведєв, О. Розгон, В. Столбовий та ін.) слушно зазначають, що імідж залежить від багатьох факторів, значення яких може змінюватися, а

отже, його не можна вважати сталим. Він є динамічним, його атрибути перетворюються, видозмінюються відповідно до змін у власне носії або в груповій свідомості (Барко, Okhrimenko, Ostapovich, Medvediev, & Sprynchuk, 2020; Bondarenko, et al., 2020; Rozhon, 2020; Stolbovyi, 2018). Так, оцінка визнання значущості чогонебудь з позиції індивіда, групи чи суспільства є ланкою, що пов'язує пізнання та практику. Це завжди порівняння, унаслідок якого суб'єкт обирає те, що відповідає його потребам, інтересам і цінностям. Профільтровані через особистий досвід та правову практику суб'єкта пізнані ним різні сторони і явища правового життя так само викликають ставлення до себе та до всього, що його оточує.

Ставлення до правоохоронної діяльності виявляється в оцінних судженнях, які можуть бути виявлені емпіричними дослідженнями з більшою чи меншою мірою відповідності реальним оцінкам обстежуваних осіб. Слід урахувати, що одержані оцінки можуть мати декларативний характер і контрастне «чорно-біле» забарвлення (Aleksandrov et al., 2007). Тому сфера правових оцінок, порівняно з правовими знаннями, потребує використання більш складних підходів.

Варто зазначити, що імідж структурно зазвичай складається з таких компонентів:

– діяльнісний (стиль роботи, рівень спеціальної підготовки, професіоналізм, володіння формами й методами сучасного поліціювання);

– особистісний (психофізіологічні особливості конкретного працівника, тип особистості, характер, моральні та комунікативні якості);

– соціальний (моделі поведінки, норми й цінності, стиль спілкування, зв'язок з різними соціальними групами тощо).

Отже, варто констатувати існування різних компонентів формування й розвитку іміджу. Наведені компоненти дозволяють виокремлювати відповідні рівні розвитку іміджу (високий, середній, низький). Так, високий рівень означений максимальною відповідністю соціально-психологічних явищ уявленням про ідеальне поліціювання та якісне надання поліцейських послуг членам суспільства або їхнім групам. Це рівень вірогідного, стійкого відображення правопорядку та правової реальності. Натомість середній і низький рівні розвитку іміджу поліцейської організації засвідчують дедалі більше розбіжностей зі справжніми правовими уявленнями, наявність дедалі більшої кількості несприятливих соціально-психологічних передумов у поведінці представників правоохоронних органів.

Найважливішим фактором створення іміджу поліцейських є *діяльнісний компонент*, який визначають на підставі специфіки діяльності поліції та за допомогою позитивних явлень й установок про діяльність правоохоронних

органів – забезпечення правопорядку, надання правової і соціальної допомоги тощо. Зокрема, згідно зі ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію», завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги ("Закон України", 2015).

Слід зазначити, що діяльність працівника правоохоронного органу завжди відбувається під впливом не лише правових, а й інших (економічних, політичних, психологічних тощо) факторів об'єктивної реальності. Вона не лише є наслідком реалізації норм чинного законодавства, а й слугує продуктом реалізації комплексу засобів. Вказані засоби в сукупності становлять відповідний механізм налагодження сприятливих умов і факторів щодо забезпечення професійної діяльності, прав та інтересів поліцейських як ключових фігур у юрисдикційному процесі.

Головним результатом діяльності, на думку деяких дослідників, має бути впевненість більшості населення в тому, що персонал правоохоронних органів, зокрема підрозділів поліції:

- кваліфіковано здійснює правоохоронну діяльність щодо попередження злочинності, розкриття вчинених злочинів та охорони громадського порядку;
- чесно виконує свої обов'язки та дотримується законів;
- допомагає пересічним людям; ставиться до всіх людей з повагою (Martynenko, & Zakharov, 2015).

Очевидно з аналогічних міркувань норми ч. 3 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» передбачають те, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності її органів і підрозділів ("Закон України", 2015). Проте, на наше переконання, оцінка ефективності правоохоронної діяльності не має обмежуватися показником рівня довіри населення до поліції, який визначають незалежні соціологічні служби в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України (ч. 4 ст. 11). Адже до уваги слід брати комплекс факторів (як об'єктивних, так і суб'єктивних), що загалом визначає ефективність діяльності, а отже, імідж працівників поліції в усіх його виявах.

Спеціальні PR-заходи забезпечують двосторонній зв'язок з населенням щодо актуальних питань охорони публічного порядку, стану злочинності, позитивних виявів, недоліків або прорахунків у роботі поліції, залучення

громадськості для спільного вирішення нагальних питань тощо.

У контексті розгляду положення про служіння поліції суспільству в тісній співпраці з громадянами варто зазначити, що формуванню сприятливого позитивного іміджу поліцейського сприяє перетворення поліції з каральної силової структури на повсякденну цілодобову сервісну службу із широким спектром соціальних послуг. Понад 80 % службового часу поліцейського становить допомога громадянам у розв'язанні різних проблем (Okhrimenko, 2016). Перед поліцією постає широкий комплекс різноманітних педагогічних завдань. Так, зокрема, у Канаді першочерговим завданням, що стоїть перед поліцією, є організація роботи з національними меншинами, у країнах Західної і Північної Європи – взаємодія поліції з емігрантами. Але спільним педагогічним напрямом діяльності поліції зарубіжних країн передусім є взаємодія з населенням. Упродовж останніх трьох десятиліть у США, а потім в інших країнах, з'явилися особливі служби, сили, управління, які умовно називають комунальною поліцією. Однією з її функцій є виховання законслухняних громадян, що надають максимальну підтримку поліції (Buhaichuk, Huz, Sviatokum, & Chumak, 2015).

Надання поліцією соціальних послуг населенню передбачає швидко медичну та психологічну допомогу, пошук людей, які загубилися, допомога автомобілістам, що потрапили у складну дорожню ситуацію, і навіть порятунок тварин. Крім того, традиційне підтримання поліцією публічного порядку передбачає правове, психологічне та педагогічне втручання, а також арбітраж у сімейних і побутових конфліктах, забезпечення транспортної безпеки, підтримання спокою в громадських місцях тощо.

Вартий уваги також *особистісний компонент* іміджу поліцейського. Його значущість складно переоцінити в характеристиці будь-якого іміджу – особистості або соціального інституту.

Індивідуально-психологічні ознаки в структурі особистості поліцейського є своєрідним пусковим механізмом, який визначає вибір людиною сфери діяльності та ступінь її успішності в майбутньому. Це рівень інтелектуальних здібностей, індивідуальні особливості мислення й інші психічні пізнавальні процеси (сприйняття, пам'ять, увага, мислення), мотивація до діяльності, емоційно-вольова сфера особистості, моральні якості, спрямованість і культура поведінки працівника поліції.

Авторитет поліцейського певною мірою підвищується завдяки зростанню фахової спроможності й удосконаленню професійно значущих якостей (професійної компетентності, зрілості, бажання відповідати вимогам, які висуває правоохоронна діяльність до особистості). На думку фахівців, які досліджують сутність феномену професіоналізму

правоохоронця, успіх передбачає відповідний набір ознак і стан розвитку системи професійно-ділових, комунікативних й особистісних якостей фахівця, які забезпечують успішну професійну діяльність і впливають на формування якісно нового іміджу правоохоронної системи загалом (Barko, Okhrimenko, Medvediev, Vagina, & Okhrimenko, 2020; Ostapovich et al., 2020; Shvets et al., 2020).

Професійно-діловий блок якостей працівника поліції складається передусім з тих, які виявляють спроможність конкретної особи з високим рівнем кваліфікації виконувати службові обов'язки. Ідеться, зокрема, про такі якості:

- наявність професійної освіти за фахом;
- досвід практичної діяльності;
- стабільна працездатність;
- знання юриспруденції, спеціальних наказів, положень, інструкцій, нормативних актів;
- володіння спеціальними технічними засобами тощо.

Отже, поліцейський має на високому рівні не лише володіти певною сукупністю умінь і навичок взаємодії та комунікації з іншими людьми, бути зовнішньо привабливим тощо, а й уміти гнучко та виважено підходити до вирішення професійних завдань.

Варто також вказати на роль *соціального компоненту* іміджу суб'єктів поліцейської діяльності, що охоплює набір візуальних способів впливу на громадську думку. Ним іноді нехтують підрозділи комунікації, що є значним упущенням в їх роботі. Фактично це спосіб концентрованого й матеріалізованого образу всієї силової структури, який доцільно доповнити аудіо, відео- та поліграфічними засобами, особливо в локальних мережах і глобальній мережі Інтернет, що сприяють розвитку стратегічного іміджу на значну аудиторію країни.

Крім того, слід зосереджуватися передусім на взаємодії поліції з громадою та різними її соціальними групами. Поліція та місцева громада відчують спільну відповідальність за безпеку і правопорядок, що виявляється в такому:

- поліція реагує на місцеві потреби й вимоги, які визначає громада;
- взаємодія та комунікація між населенням і поліцією є ефективною та результативною;
- до розв'язання місцевих проблем у взаємодії з населенням і відповідальними органами влади застосовують індивідуальний підхід;
- співпраця спрямована на попередження правопорушень, виконання спільного плану превентивної діяльності, посилення соціальної відповідальності;
- розбудова взаємної довіри між населенням і поліцією, заохочення людей до участі в житті місцевих громад тощо.

Отже, окреслені компоненти формування та розвитку іміджу поліцейського визначають

конкретну модель поведінки фахівця та мають причиново-наслідковий зв'язок з його індивідуально-психологічними показниками. Водночас, як було зазначено вище, створення належного іміджу та підвищення престижу поліцейського спонукає до розгляду процесу формування позитивного сприйняття правоохоронців населенням. Важливу роль у цьому відіграють суто психологічні механізми – авторитет, престиж, атракція та повага, які є похідними від факту формування та утвердження позитивного іміджу поліцейського. Водночас самодисципліна поліцейського та ставлення до власного обов'язку й оточуючих викликає в населення довіру й бажання взаємодіяти з органами правопорядку.

У межах нашого теоретичного аналізу доцільним є також виокремлення факторів, що потенційно сприяють формуванню іміджу суб'єкта професійної діяльності. Так, зокрема, на думку І. Сімеоніди, найважливішими факторами, що впливають на формування іміджу представника державної влади, є:

- ефективність діяльності як цілісної структури, так й окремих її функціональних одиниць;
- упорядкованість, згуртованість і монолітність корпоративної організації;
- рівень культури, зокрема етичні норми;
- ставлення працівників до своєї установи та її керівників;
- стиль взаємодії з макро- та мікросередовищем;
- урахування потреб населення, менталітету громадян та історичних особливостей місцевості (Simeonidi, 2010).

Наведені фактори стосуються функціонування поліцейських організацій і визначають становлення престижу власне поліцейських.

Варта уваги також позиція С. Колоска, який вважає, що структура іміджу органу державного управління, зокрема поліцейської організації та її суб'єктів, охоплює такі чинники:

- діловий імідж організації – уявлення про організацію як суб'єкта ділової активності. Складовими ділового іміджу організації є повнота і своєчасність наданих послуг пересічному громадянину;
- імідж працівників – стиль життя, суспільний статус і деякі особистісні (психологічні) характеристики;
- внутрішній престиж організації – уявлення працівників про свою організацію. Основними детермінантами внутрішнього іміджу є культура організації та соціально-психологічний клімат у підрозділах;
- образ керівника або основних керівників організації – можливості, ціннісні орієнтації, психологічні характеристики й зовнішність керівників;

– образ персоналу – узагальнене уявлення про персонал, що розкриває найбільш характерні для нього риси. Фахова компетентність передбачає: мобільність (швидкість і якість обслуговування); акуратність у виконанні посадових обов'язків; точність виконання роботи; інформованість (готовність надати консультацію з приводу проблемного питання); культуру спілкування: комунікабельність (приятність у спілкуванні, успіх), слухність усних виступів; соціально-психологічні характеристики співробітників тощо;

– візуальний імідж організації – уявлення про організацію, субстратом якого є зорові відчуття, що фіксують інформацію про інтер'єр службових кабінетів, приймальню керівника, символіку організації тощо (Kolosok, 2000).

Отже, імідж може бути чинником, що сприяє успіху під час виконання завдань конкретними суб'єктами, зокрема поліцейськими, та слугувати фактором поліпшення якісного складу поліцейської організації загалом. Об'єктивний характер іміджу працівників поліції підтверджується життям, а отже, набуваючи досвіду, фахівці повинні постійно прагнути до його підвищення. Позитивна динаміка іміджу поліцейських сприяє збільшенню набору бажаних вступити до поліцейських освітніх установ, поліпшенню якісного складу абітурієнтів (їх особисті моральні якості, рівень освіченості, інтелекту та ін.); дозволяє добирати на навчання кращих претендентів, що згодом забезпечує успішність освітнього процесу.

З огляду на зазначене, слід зауважити, що діяльність зі створення позитивного іміджу поліції та поліцейських передбачає два етапи.

Перший етап – розроблення стратегії: обґрунтування (розроблення концепцій, програм, визначення пріоритетних напрямів; дослідження груп громадськості) та її опрацювання (пошук головних напрямів; визначення шляхів реалізації).

Другий етап – розроблення тактики та її реалізація: дослідження стану проблеми (опитування – місцеве, регіональне); хронологічне формування; план реалізації концепції, програмних документів, вибір і застосування ефективних прийомів, методів, засобів, форм, розроблення технології; вибір засобів масової інформації та найефективніших засобів масової комунікації щодо формування і підтримання позитивного іміджу суб'єктів поліцейської діяльності.

Основною аналітичною складовою другого етапу є вивчення громадської думки. У демократичних державах громадськість і громадська думка виконують істотну роль, безпосередньо впливаючи на державну політику, законотворчість, діяльність політичних партій і рухів, виборчий процес. Демократизація суспільства детермінувала перетворення громадської думки на дієвий фактор соціально-політичного життя й розширила межі його

функціонування в соціальній системі: вона не завжди стійко, але реально бере участь у здійсненні влади (Serdiuk, 2015).

Процес формування громадської думки в діяльності підрозділів поліції підпорядковується принципам, визначеним у Законі України «Про Національну поліцію», і передбачає використання соціологічних методів на умовах допустимості й сумісності. З огляду на соціальну значущість завдання охорони правопорядку, ефективність його виконання слід оцінювати не лише кількісними показниками (кількість зареєстрованих і відсоток розкритих злочинів, викритих злочинців і правопорушників), а й за станом громадської думки, рівнем оцінки криміногенної обстановки та ефективності роботи органів правопорядку з боку суспільства. Це безпосередньо впливає на розвиток іміджу і престижу поліцейської організації та кожного окремого поліцейського.

Результатом суспільного аналізу діяльності поліцейських має бути оцінка таких параметрів професійних показників, як: компетентність, коректність і доброзичливість фахівця; уміння працівника працювати зі «складними» заявниками та постраждалими, уникати конфліктів або максимально вдало їх вирішувати. Крім того, до системи параметрів об'єктивної оцінки можна включати й похідні характеристики надання правоохоронних послуг, а саме: час на фіксацію виклику, виїзду на місце пригоди, реагування на виклик, виконання дій і заходів тощо. Зазначені та інші параметри не варто вважати універсальними, а тому цілком закономірно вони здатні набувати вигляду загального показника – позитивний (чи негативний) стан.

Таким чином, *напрямами розвитку позитивного іміджу поліцейського доцільно вважати: удосконалення системи професійного добору та професійної психологічної підготовки працівників незалежно від статі; проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо функцій та обов'язків як поліції, так і пересічних громадян, інформування про результати діяльності поліції, надання правової допомоги населенню; формування специфічної корпоративної культури Національної поліції України.*

Реалізація запропонованих заходів сприятиме поліпшенню іміджу працівника поліції та супутніх йому явищ, таких як престиж професії, авторитет і повага до Національної поліції, формуванню поліцейського нового, сучасного типу. Це забезпечить підвищення загального рівня правосвідомості громадян, їх готовності брати участь у вирішенні правоохоронних питань, що, безперечно, спонукатиме працівників поліції до більш ефективного виконання службових завдань.

Наукова новизна

Юридико-психологічні компоненти й чинники безпосередньо впливають на формування та розвиток іміджу як окремо взятого поліцейського, так і поліцейської організації загалом. Правильне визначення соціально-психологічних трансформацій і тенденцій в умовах сучасного поліціювання дає змогу синтезувати нагальні проблеми цієї сфери державної служби, а також сформулювати перспективи її розвитку.

Висновки

Імідж – це цілеспрямовано сформований образ, уявлення, що символізує сутність явища або об'єкта в соціально-політичному просторі. Якщо говорити про імідж правоохоронця, то це – не штучно створене кліше. Для поліцейського імідж – це певна цінність, що є запорукою успіху та належного сприйняття громадянином (суспільством) його роботи. Його визначають з урахуванням діяльнісного, особистісного та соціального компонентів.

Створення належного іміджу та підвищення престижу спонукає до врахування всіх аспектів формування позитивного сприйняття правоохоронців населенням. Ставлення до поліції та її

діяльності в структурі оцінного (соціального) компонента правосвідомості громадян, кристалізуючись, набуває форми авторитету, престижу, атракції та поваги, які є похідними від факту формування та утвердження позитивного іміджу поліцейського. Імідж працівника поліції не лише визначає авторитет і повагу до нього, а й слугує визначальним чинником престижу цієї професії, тобто є поліфункціональним у системі професій «людина – людина».

Напрямами розвитку позитивного іміджу поліцейського є: удосконалення системи професійного добору та професійної психологічної підготовки фахівців; проведення роз'яснювальної роботи серед населення щодо функцій та обов'язків як власне поліцейських, так і пересічних громадян, інформування щодо результатів діяльності поліції, надання правової допомоги населенню; формування корпоративної культури Національної поліції України.

Перспективні напрями вирішення окреслених проблемних питань буде спрямовано на вдосконалення службової діяльності правоохоронців, формування професійної компетентності, її функціональної (діяльнісної), особистісної та соціальної складових.

REFERENCES

- Aleksandrov, D.O., Androsiuk, V.H., & Kazmirenko, L.I. (et al.). (2007). *Yurydychna psikhologhiia [Legal psychology]*. L.I. Kazmirenko, Ye.M. Moiseiev (Eds.). Kyiv: KNT [in Ukrainian].
- Barko, V., Okhrimenko, I., Medvediev, V., Vagina, O., & Okhrimenko, S. (2020). Professional Psychological Profile of a Modern Patrol Officer as the Basis of Efficient Official Activities. *Postmodern Openings*, 11(3), 1-19. doi: <https://doi.org/10.18662/po/11.3/197>.
- Barko, V., Okhrimenko, I., Ostapovich, V., Medvediev, V., & Sprynchuk, S. (2020). Professional psychological potential of a modern police manager as the basis for the formation of an effective managerial system. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(11), 203-214. Retrieved from <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/1196>.
- Bondarenko, V., Okhrimenko, I., Yevdokimova, O., Sydorchuk, N., Dzhazhyk, O., Boichuk, I., Kalashnik, N., Kozlovets, M., Slyusar, V., Pavlenko, V., Biruk, N., Verbovskiy, I., & Bloschynskiy, I. (2020). Professional Skills and Competencies of the Future Police Officers. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(5), 35-43. Retrieved from <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/975>.
- Buhaichuk, K.L., Huz, V.A., Sviatokum, I.O., & Chumak, V.V. (2015). *Zarubizhnyi dosvid orhanizatsii vzaiemodii politzii z orhanamy mistsevoho samovriaduvannia v konteksti detsentralizatsii derzhavnoi vlady [Foreign experience in organizing police interaction with local governments in the context of decentralization of state power]*. Kharkiv: Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav [in Ukrainian].
- Kolosok, S.V. (2000). Formuvannia imidzhu ustanovy v systemi derzhavnoho upravlinnia [Formation of the image of the institution in the system of public administration]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia, Current issues of public administration*, 3, 84-90 [in Ukrainian].
- Martynenko, O., & Zakharov, Ye. (2015). *Stratehiia rozvytku orhaniv vnutrishnikh sprav [Strategy of development of law-enforcement agencies]*. Retrieved from http://zib.com.ua/ua/print/101834-strategiya_rozvitku_organiv_vnutrishnih_sprav_tekst_proektu.html [in Ukrainian].
- Okhrimenko, I.M. (2016). Otsinka efektyvnosti diialnosti orhaniv i pidrozdiliv Natsionalnoi politzii Ukrainy: pohliad na problemu [Estimation of efficiency of activity of bodies and divisions of National police of Ukraine: look at a problem]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo, Entrepreneurship, economy and law*, 11(249), 139-144 [in Ukrainian].
- Ostapovich, V., Barko, V., Okhrimenko, I., Yevdokimova, O., Ponomarenko, Y., Prontenko, K., Antonova, O., Sydorchuk, N., Sokolovskiy, O., & Bloschynskiy, I. (2020). Psychological Profile of Successful Criminal Police Officer. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(3), 120-133. Retrieved from <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/755>.
- Rozhon, O.H. (2020). Imidzh politseiskoho yak skladnyk yoho profesiinoi diialnosti [The image of a police officer as a component of his professional activity]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk, Prykarpattya Legal Bulletin*, 6, 149-152. doi: [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i6\(35\).708](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i6(35).708) [in Ukrainian].

- Serdiuk, A.M. (2015). Shchodo kryteriiv efektyvnosti diialnosti politсии zakordonnykh krain [Regarding the criteria for the effectiveness of the police of foreign countries]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu, Scientific Bulletin of Kherson State University*, 3(2), 155-159 [in Ukrainian].
- Shvets, D., Yevdokimova, O., Okhrimenko, I., Ponomarenko, Y., Aleksandrov, Y., Okhrimenko, S., & Prontenko, K. (2020). The New Police Training System: Psychological Aspects. *Postmodern Openings*, 11(1Supl1), 200-217. doi: <https://doi.org/10.18662/po/11.1sup1/130>.
- Simeonidi, I.A. (2010). Fopmyvannia imidzhy derzhavnoi sluzhby [Formation of the image of the civil service]. *Aktualni pproblemy depzhavnoho upravlinnia, pedahohiky ta psykhohohii, Current issues of public administration, pedagogy and psychology*, 1-2, 136-146 [in Ukrainian].
- Stolbovyi, V.M. (2018). Imidzh Natsionalnoi politсии yak subiekt sluzhbovykh vidnosyn u sferi natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Image of the National Police as a subject of official relations in the field of national security of Ukraine]. *Porivnialno-analitychne parvo, Comparative and analytical law*, 2, 273-275 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro Natsionalnu politсию": vid 2 lyp. 2015 r. No. 580-VIII [Law of Ukraine "About the National Police" from July 2, 2015. No. 580-VIII]. (n.d.). www.golos.com.ua. Retrieved from <http://www.golos.com.ua/article/257729> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Юридична психологія : підручник / [кол. авт. : Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін.] ; за заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсєєва. Київ : КНТ, 2007. 360 с.
- Barko V., Okhrimenko I., Medvediev V., Vagina O., Okhrimenko S. Professional Psychological Profile of a Modern Patrol Officer as the Basis of Efficient Official Activities. *Postmodern Openings*. 2020. No. 11 (3). P. 1–19. doi: <https://doi.org/10.18662/po/11.3/197>.
- Barko V., Okhrimenko I., Ostapovich V., Medvediev V., Sprynchuk S. Professional psychological potential of a modern police manager as the basis for the formation of an effective managerial system. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. No. 9 (11). P. 203–214. URL: <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/1196>.
- Bondarenko V., Okhrimenko I., Yevdokimova O., Sydorochuk N., Dzhezhyk O., Boichuk I., Kalashnik N., Kozlovets M., Slyusar V., Pavlenko V., Biruk N., Verbovskiy I., Bloschynskiy I. Professional Skills and Competencies of the Future Police Officers. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. No. 9 (5). P. 35–43. URL: <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/975>.
- Бугайчук К. Л., Гузь В. А., Святокум І. О., Чумак В. В. Зарубіжний досвід організації взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування в контексті децентралізації державної влади : наук.-метод. рек. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2015. 44 с.
- Колосок С. В. Формування іміджу установи в системі державного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. 2000. Вип. 3. С. 84–90.
- Мартиненко О., Захаров Є. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ. URL: http://zib.com.ua/ua/print/101834-strategiya_rozvitku_organiv_vnutrishnih_sprav_tekst_proektu.html.
- Охрімєнко І. М. Оцінка ефективності діяльності органів і підрозділів Національної поліції України: погляд на проблему. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11 (249). С. 139–144.
- Ostapovich V., Barko V., Okhrimenko I., Yevdokimova O., Ponomarenko Y., Prontenko K., Antonova O., Sydorochuk N., Sokolovskiy O., Bloschynskiy I. Psychological Profile of Successful Criminal Police Officer. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2020. No. 9 (3). P. 120–133. URL: <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/755>.
- Розгон О. Г. Імідж поліцейського як складник його професійної діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 6 (35). С. 149–152. doi: [https://doi.org/10.32837/ruuv.v0i6\(35\).708](https://doi.org/10.32837/ruuv.v0i6(35).708).
- Сердюк А. М. Щодо критеріїв ефективності діяльності поліції закордонних країн. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 3. Т. 2. С. 155–159. (Серія «Юридичні науки»).
- Shvets D., Yevdokimova O., Okhrimenko I., Ponomarenko Y., Aleksandrov Y., Okhrimenko S., Prontenko K. The New Police Training System: Psychological Aspects. *Postmodern Openings*. 2020. No. 11 (1Supl1). P. 200–217. doi: <https://doi.org/10.18662/po/11.1sup1/130>.
- Сімеоніді І. А. Формування іміджу державної служби. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2010. № 1–2. С. 136–146.
- Столбовий В. М. Імідж Національної поліції як суб'єкта службових відносин у сфері національної безпеки України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С. 273–275.
- Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <http://www.golos.com.ua/article/257729>.

Стаття надійшла до редколегії 31.08.2021

Martenko O. – PhD of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Legal Psychology, National Academy of Internal Affairs, Ukraine, Kyiv
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0128-8387>;

Okhrimenko I. – Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Legal Psychology, National Academy of Internal Affairs, Ukraine, Kyiv
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8813-5107>

Psychological Determinants of a Police Officer's Public Image Formation

The purpose of the research is to determine the psychological determinants of the formation of a positive public image of police officers, to outline areas of growth of legal awareness of citizens. The study of citizens' evaluations and attitudes to police bodies and departments is one of the aspects of the spread of socio-psychological processes. It is ascertained that the attitudes of citizens to the law enforcement system are directly related to the phenomena of legal and psychological nature and are defined as a set of evaluative attitudes to the law and practice of its application. Evaluative judgments that are a part of the structure of legal awareness of citizens and characterize its state reflect the substantive aspects of the public image of a police officer. Methodology. It is also noted that the public image of a police officer structurally consists of the following components: activity (stylistic work behaviour, level of special training, professionalism, mastery of forms and methods of modern policing); personal (employee's psychophysiological peculiarities, personality type, habitus, professionally significant qualities); social (patterns of behaviour, norms and values, communication style, interaction with different social groups). The scientific novelty of the obtained results lies in the generalization of legal and psychological components and determinants that affect the formation and development of the public image of both the individual police officer and the police organization as a whole. The correct concept of socio-psychological transformations and tendencies in the conditions of modern policing will provide an opportunity to synthesize the urgent problems of this sphere of civil service of a specific nature, as well as to formulate the prospects for its development. Conclusions. Attitudes towards the police and its activities within the structure of the evaluative component of legal awareness of citizens, crystallizing, acquire forms of authority, prestige, attraction and respect, which are derived from the fact of forming and establishing the positive public image of a police officer. The public image of a police officer not only determines the authority and respect for him/her, but also becomes a mandatory factor on which the prestige of the profession depends i. e. is more multifunctional within the system of «human being – human being» professions. The following areas of formation of the positive public image of the police should be considered: improving the system of professional selection and professional psychological training of specialists; carrying out explanatory work among the population on the functions and responsibilities of both police officers and ordinary citizens, informing about the results of police activities, providing legal assistance to the population; formation of a corporate culture of the National Police of Ukraine.

Keywords: public image; police officer; determinants; components; professionally significant qualities; legal awareness of citizens.